

د افغانستان په سوله کې د پاکستان رول او ځای:-

۱- د پاکستان رول د ډاکټر نجيب الله او د مجاهدينو د سولې په دوران کې څنگه وه؟

تر هر څه لومړي د تيرو پنځو لسيزو راپدېخوا د سوليزو خبرو دوران کې د پاکستان پر رول خبرې کوم او وروسته بيا اوسنۍ سولې ته راگرځم. دا معلومه خبره ده چې پاکستان د افغانستان يو ازلي دښمن دي او تل يې هڅه کړې ترڅو افغانستان کې د مرکزي او قوي حکومت او دولت مخه ونيسي.

د ډاکټر نجيب الله او د مجاهدينو ترمنځ د سولې مخه پاکستان ونيوله اخير يې نجيب په دار هم کړ، همدغه پاکستان وه چې د مجاهدينو د لاري يې موقت حکومت جوړ کړ او نجيب الله يې د واکه ليري کړ. د هغه وخت قوي اردو، نظامي تجهيزات، هوايي اسلحي او منظم دولت ټول له منځه يوړل.

بيا يې د مجاهدينو ترمنځ دوه مخي سياست ولوبوه، او مجاهدينو يې خپلو کې جوړامد ته پرېښودل. پدې ډول د پاکستان د لاسوهني په اساس زمونږ افغانستان کورنۍ جنگ ته ټيل وهل شو. ښارونه ړنگ شول، تعليمي ادارې بندي شوي، مدرسې له ښوونيزو زموږ سره په زرهاوو بيگنه خلک پدغه کورنۍ جنگ کې د پاکستان له لاسه شهيدان شول.

۲- د افغان سولې لپاره د پاکستان شرطونه کوم دي او د کوم امتياز په تمه دي؟

د ملي امنيت پخوانی رئيس او د ولسمشر جلالتماب اشرف غني لومړی مرستيال امرالله صالح وايي، چې پاکستان ورته د سولې په بدل کې ۱۱ شرطونه وړاندي کړي وه.

بناغلي امرالله صالح دا خبري په کابل کي د امن کنفرانس ته په وينا کي وکړي او په هغه ورځ د صالح صاحب دا خبري ما په خپله هم واوريدي.

نوموړي زياته کړه:

لومړی شرط د ډيورنډ کرښي منل وو

دوهم په کندهار، هرات او ننگرهار کي به د هند کونسلگري تړل کېږي

درېم د افغان پوځ دريمه برخه به په پاکستان کي روزل کېږي

څلورم افغانستان او پاکستان استخبارات به يو کېږي

پنځم افغان حکومت به په بشپړه توگه د غربي نړۍ سره اړيکي پرې

کوي او پر ځای به ئي د پاکستان او چين سره ستراتيژک تړون کوي

شپږم د هند او افغانستان سوداگريزي او سياسي اړيکي به پرې کېږي

اووم افغانستان به منځنۍ اسيا ته تلونکي لار د پاکستان پر مخ بشپړه

خلاصوي

اتم افغانستان کي طبيعي زيرمو د قرارداد حق بايد يواځي چين او

پاکستان ولري.

نهم:- د کونړ پر سيند د اوبو ډيم نه جوړول

دغو شرطونو ته په کتو خو داسي نه بنکاري چې پاکستان دې اوسنی

سوله کي رښتنی اووسي.

اوس پوښتنه داده چې پخوا پاکستان د صلحي په بدل کي ددغو شرطونه

غوښتنه کوله، ايا اوس هم دغه غوښتنه لري او که نه؟

اوس هم پاکستان حکومت هم په مستقيم ډول او هم د طالبانو له لاري

په غير مستقيم ډول د خپلو گټو په هڅه کي ده. او څنگه چې پکار وه

هغسي رښتنی همکاري نده کړي.

۳-د پاکستان- هند اړیکې او پر افغان سوله یي اغيزي؟

پاکستان او هند په سیمه کې د یو بل دوه سرسخته مخالف گاونډیان دي. دواړه هڅه کوي چې په سیمه کې د یو بل د نفوذ مخه ډب کړي. د دې دواړو هېوادونو رقابتونه او نیابتي جگړې د افغانستان پر وضعیت مستقیم اغېز لري. هند او پاکستان دواړه په افغانستان کې د یو بل له نفوذ نه وپره لري. له همدې کبله د هند له ازادۍ او د پاکستان له رامنځ ته کېدو وروسته، افغانستان ته د دې دواړو هېوادونو په بهرني سیاست کې یو ځانگړی او مهم ځای ورکړل شوی. دواړه هېوادونه هڅه کوي چې په افغانستان کې د دوی د خوښې یا هم لږ تر لږه داسې یو حکومت رامنځ ته شي، چې د دوی پلوی وي.

البته په افغانستان کې د دغو دوو هېوادونو د نفوذ کولو د هڅو تر منځ یو توپیر شته، هند د سیاسي، اقتصادي او تجارتي مناسباتو له لارې د نفوذ په لټه کې دی او پاکستان د نیابتي ډلو (جگړې او وړانکارو) له لارې

د پاکستان حکومت او د بهرنیو چارو وزارت هم په بار بار دا خبره کړي ده چې د افغانستان سوله د کشمیر له مسلې سره تړلي ده. یعني ترڅو چې د کشمیر مسله حل شوي نه وي دا ناممکنه ده چې پاکستان دې د افغانستان سوله کې رښتني رول ولوبوي.

له ۲۰۰۱ م کال وروسته په افغانستان د امریکا د «ترهگری ضد جگړې» له امله افغان دولت هم د «ترهگری» پر ضد جگړه پیل او دا یې د خپل بهرني سیاست یوه برخه وگڼله. په دې برخه کې د افغان دولت یوه لویه ستونزه دا وه چې په سیمه ییزو قضایاوو کې یې توازن ونه شو ساتلای، په تېره بیا د هند او پاکستان تر منځ. د بېلگې په توگه، د حامد کرزي په دوره کې د افغان حکومت اړیکې له هندي لوري سره د پاکستان په پرتله ډېرې نږدې وې؛ خو دغه چاره د پاکستان د

ناخوښی سبب وه. د پاکستان پخوانی ولسمشر جنرال پرویز مشرف په یوه مرکه کې وایي: «مور له ۲۰۰۱ م کال وروسته له افغان طالبانو څخه له دې کبله ملاتړ وکړ، چې افغان ولسمشر حامد کرزي له هند سره مرسته کړې وه چې له شا پر پاکستان گوزار وکړي.»

همدارنگه د ولسمشر غني په مشرۍ د ملي یووالي حکومت په رامنځ ته کېدو سره، په لومړیو کې د کابل او اسلام آباد اړیکې ډېرې نږدې شوې. ولسمشر غني په لومړیو شپږو میاشتو کې هند ته هېڅ سفر ونه کړ او برعکس دغه مهال د کابل- اسلام آباد تر منځ د چارواکو سفرونه زیات شول؛ خو کله چې پاکستان د خپلو ژمنو په عملي کېدو کې پاتې راغی او طالبان یې د ۲۰۱۵ م کال په مارچ کې د سولې د خبرو میز ته حاضر نه شو کړای، نو د دواړو هېوادونو گرمې اړیکې بېرته ورو ورو په سپړېدو شوې.

په افغانستان کې روانه جگړه داخلي، سیمه ییز او نړیوال اړخونه لري. له همدې امله ده چې په پای ته رسېدو کې یې د سولې هڅې ټکنې ښکاري. افغانستان کې د سولې لپاره تر ټولو ننګوونکې دا ده، چې څرنگه د ښکیلو خواوو، سیمه ییزو قدرتونو او په قضیه کې د دخپلو اړخونو مشروع گټې په یوه چوکاټ کې په نظر کې ونیول شي، خو دا پروسه بريالی شي.

د سیمې په کچه د هند او پاکستان د اړیکو څرنگوالی د افغانستان د جگړې او سولې یو مهم اړخ گڼل کېږي. پاکستان د افغان سولې په روانه پروسه کې د امریکا د سختو فشارونو له امله همکارۍ ته آماده ښکاري، پاکستان د ملا عبدالغني برادر په خلاصون، د امریکا- طالبانو تر منځ د سولې هوکړه لیک او تازه د بین الافغاني خبرو په برخه کې په هلو ځلو سره ځان د افغان سولې د تامین په برخه کې یو ژمن

گاونډی بنیې؛ خو لا هم د پاکستان پر نیت شک او شبهات په خپل ځای دي. پاکستان ظاهراً د تېر برعکس، له افغان حکومت، طالبانو او متحده ایالاتو درې واړو خواوو سره د ښو روابطو ساتلو په هڅه کې دی، خو هند د قضیې له دوو اړخونو (افغان حکومت او متحده ایالاتو سره) په ارتباط کې دی.

۵-ایا پاکستان په واقعي معنا په اوسنی سوله کې رښتني دي او که نه بیا کومه لوبه کوي؟

که مونږ او تاسو د پاکستان تیر سیاستونو ته فکر وکړو نو داسې خو نه ښکاري چې پاکستان دې په سوله کې رښتني وي.

کله چې جلالتماب اشرف غني د لومړي ځل لپاره رئیس جمهور شو په ۲۰۱۴ م کال کې یې خپل لومړنی سفر پاکستان ته وکړ او له سیاسي چارواکو سره له لیدو وروسته یې آن د پوځ ستر مرکز جی ایچ کیو ته هم سر وړ ښکاره کړ او د سیاسي او پوځي کار پوهانو په وینا نوموړی له پاکستان سره په یو لړ هوکړو هم کرښي وکښلي خو د وخت په تېرېدو د ملي یووالي حکومت داسې وانگېرله چې گواکې پاکستانی لوری پر هغو هوکړو او وعدو چې د ښاغلي غني د سفر پر مهال یې کړي وي، و نه درېد، ځکه په هېواد کې جگړې لا پسي زور واخیست او د نظامي تلفاتو ترڅنګ د ملګري خلکو تلفات هم ورځ تر بلې خورا لوړ شول، نو په همدې توګه له یاد هېواد سره د بي باوري فضاء بیا ځلي رامنځ ته شوه، د هند په امرتسر کې د آسیا زړه په شپږم کنفرانس کې ښاغلي غني د پاکستان هغه اعلام شوي مرسته چې د افغانستان د اقتصادي پرمختګ لپاره یې اعلام کړي وه، هم و نه منله او د تروریزم له ملاتړ څخه یې د یاد هېواد لاس اخیستل د مرستې په

اندول مهم وگنل او د پاکستان لوری یې د مخالفو وسله والو په ملاتړ
مخامخ ملامت کړ.

دا صرف د پاکستان دوه مخي پالیسي د ملي وحدت د حکومت پر
وړاندي نه وه، پاکستان د بناغلي ولسمشر حامد کرزي په وخت کې هم
د افغانستان پر وړاندي دوه مخي سیاست کوه او مستقيما یې د طالبانو
تجهيز او ملاتړ کوو. او هغه طالبان مشران چې د سولي ملاتړې وه یا
ووژل یا ونيول.

د پاکستان د رول په اړه په واشنگتن کې د پاکستاني پخواني
سفیر حسین حقاني څه وخت مخکي ويلي وه افغان سوله د
پاکستان یوه ډرامه ده. پاکستان هڅه کوي د څه مودې لپاره پر
ځان د امریکا فشار راکم کړي. حقاني زیاته کړي وه له
افغانستان څخه د امریکایي ځواکونو تر وتلو وروسته به طالبان
د پاکستان په ملاتړ د افغانستان حکومت پر وړاندي جگړه زیاته
کړي.

د افغانستان پخواني ولسمشر حامد کرزي دافغانستان په سوله کې
د پاکستان رول په اړه نیوکه کړي وه. بناغلی کرزي له هند
ورځپاڼې سره په مرکه کې وویل: له کشمیر سره د افغانستان
دسولي د بهیر اړه ورکولو لپاره د پاکستان هڅه د دی
بنکارندويي کوي چې دا هیواد لاهم افغانستان د خپلي تگلارې
لپاره ژور ځای بولي چې دا بیا د افغانستان په زیان ده، د کشمیر
پېښو او د افغانستان د سولي د بهیر ترمنځ هیڅ اړیکې نه وینو او
هیله مند یو پاکستان هڅه ونه کړی د افغانستان دسولي بهیر له
هغو موخو سره چې په کشمیر کې یې لري په ولکه کې ونیسی.
اوس د افغانستان حکومت ته پکار ده ترڅو په روانه سوله کې د
پاکستان د دوه مخي سیاست سره محتانه چلند کړي او پاکستان په

واقعي معنا سولې ته ژمن کړي. که نه ليري نده چې دا سوله هم يوه ډرامه او د وخت ضايع وي.

۶-افغان سوله کې د پاکستان گټې څه دي؟

که چيري پاکستان د افغانستان په سوله کې رښتني رول ولوبوي نو پاکستان به واقعا ډير مفاد تر لاسه کړو چې ځينی له هغې دلته ورته اشاره کومه.

اول:-افغان سوله د پاکستان د اقتصادي پرمختگ لامل گرځي

پاکستان وايي؛ د افغانستان امنيت او سوله د پاکستان په گټه دي؛ ځکه په دې توگه د پاکستان سوداگري پراختيا کوي او ددغه هېواد اقتصاد غوړېږي.

دوهم:-د نړيوالې انزوا څخه د پاکستان خلاصون او د ترهگري د خړ لست ځان ويستل

درېم:-امريکا څخه د نغدي مرستې تر لاسه کول

څلورم:-په افغانستان کې د هند د نفوذ کمول او د افغانستان په اقتصادي، پرمختايی او سياسي چارو کې د پاکستان بنکيلتيا

پنځم:- پاکستان رښتني همکاري په سوله کې کولي شي چې پاکستان د افغانستان له لاري منځنی اسيا ته د سوداگري فرصت تر لاسه کړي.

شپږم:-ځان له تروريزم څخه د ملاتړ ادارې له خړ لست څخه وباسي

اووم:-پاکستان د سولي له لاري کولی شي چې په افغانستان کې د پښتون ژغورني غورځنگ د پراخيدونکي پلويانو مخه ونيسي.

د يادوني وړ بولم چې پاکستان اوس مهال تر ټولو زياته ويره د طوفان په شان د راتوکيدونکي د پښتون ژغورني غورځنگ څخه لري.

اتم:- د پاکستان او چین نوي ستراتیژیک او اقتصادي پروسه سیپیک
کې د افغانستان دخول سره پاکستان په منطقه کې کولي شي هند منزوي
کړي.

ترتیب کوونکي: رنځپوه عرفان پټان کاموي

ماخذونه:-

۱- اریانا نیوز

۲- شپړاني - ضیاء الاسلام (سپورمي راډیو)

۳- د هند ورځپاڼې سره د حامد کرزي مرکه

۴- جمهوري خبري اژانس - کابل

۵- ستراتیژیکو او سیمه ایزو اړیکو مرکز- رفیع الله روان لیکنه

۶- نیازي - محمد داود نیازي لیکنه

۷- کندهار ورځپاڼه

۸- روهي ویب پاڼه

۹- امرالله صالح وینا د کابل امن کنفرانس کې

مؤلف لنډه پيژاندنه:-

رنځپوه عرفان پټان کاموي د
لعل محمد زوي او د ننګرهار
ولایت د کامې ولسوالي د
شيلام رعتي کلي اوسيدونکي
دي. کاموي صاحب په
1375 هجري شمسي کال کې
چې د 1996م کال سره سمون
خوري د کوچني اختر په شپه
زيريدلي دي. کاموي صاحب
خپلي لومړني زده کړي د
کامې ولسوالي په مولوي محمد

ابراهيم متوسط ښوونځي کې سرته رسولي دي، او ثانوي زده کړي يې
بيا د مراد علي عالي لېسه کې سرته ورسولي، او په 1394 هجري
شمسي کال کې تري په اعلي درجه فارغ شو. د همدغه کال د کانکور
په ازموينه کې د ننګرهار طب پوهنځي ته بريالي شو. ښاغلي کاموي
صاحب اوس هم د ننګرهار د طب پوهنځي د پنځم کال محصل دي.

محترم کاموي صاحب د هغه مينه په اساس چې د پښتو ژبي او پښتنو
سره يې لري د خپل ځوانۍ له عمر څخه په ليکوالۍ او ژباړې پيل
کړي وه. هېره مو نه وي چې کاموي صاحب د ژبې غورني غورځنگ
فعال غړي او د زيات وخت لپاره ددغه غورځنگ د ننګرهار څانگې
مسول هم وه.

د پټان نور ليکل شوي اثار عبارت دي له:

۱- علامه سيد جمال الدين افغان - ناچاپ

۲- اسلاميک انگليش تو پښتو ډکشنري - ناچاپ

۳- اوپيډ درمل او د هغوي زيانونه - ناچاپ

۴-امريکايي رئيس جمهوران وپيژاني - ناچاپ

کاموي صاحب د کتابونو ترڅنگ ځيني مقالې هم ليکلي چې عبارت دي له:

۱-د افغانستان سوله کې د پاکستان رول - 2020م

۲-د افغانستان لويو بناونو کې د هوا د ککړتيا عوامل او حل لاري
-2020م

د رنځپوه عرفان پټان کاموي د نورو برياوو په هيله

Whatsapp: 0782292067

Email: irfanp518@gmail.com

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**